

אוצרות הנורא

מאצרות הנורא
של רבוה"ק
מוקאמא-נא

יו"ל ע"י מכון 'אוצרות קאמארנא' שע"י מרכז מוסדות קאמארנא • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • בית שמש

פנינים על סדר הפרשה
מתוך אוצר ספרי רבותינו

אבני אוצר

שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך (כב, ו).

שמעתי ממורי, 'חשבתי דרכי' (תהלים קיט, נט), שיהיה התחלת התורה והמצוה והתפלה עם היצר הרע, שלא לשמה, לאיזה הנאה, וזוה לא יקטרג עליך היצר הרע, ויוכל לגמור לשמה, וזהו 'זאשיבה רגלי אל עדותיך' וכן באברים (בראשית יב, ד) 'וילך אברם כאשר דבר אליו ה' לשם קדושתו יתברך, וילך אתו לוט', מלשון (שמואל א' כ, ז) 'לוטה בשמלה', איזה לבוש גופני, כדי שניחוחו היצר לעשות המצוה בשלימות, כמו שפירש"י (בראשית שם) 'ואברכך' בממון בבנים ושאוידע טבעך בעולם, זהו הלבוש, דבר אחר זהו שאומרים 'אלהי אברהם', זהו העיקר לברר הברורין והנשמות עד שישרה שכינתו יתברך עליך, והבן.

וזהו שנאמר (מס' ר"ה דף יז ע"א) 'מעביר ראשון' כי התחלות המצוה איננו בשלימות והקדוש ברוך הוא מעביר זה, וכן התחלות עבירה, כי עיקר דין אדם על עבירה הוא על התחלה, אבל אחר כך יצריה אנסיה, כמבואר הדין בנערה המאורסה, ועיקר הדין על התחלה, שהרי יצרך מסור בידך למה הנחת לו ליכנוס, וכאדם עושה תשובה, הקדוש ברוך הוא 'מעביר ראשון ראשון' התחלות שניהם.

ואמר הרב הקדוש מוה"ר יצחק מדראהביטש זלה"ה שהתחלה ולבוש ניקרא 'אם', ואמר כשאני רוצה לנסוע על הדרך להוכיח את ישראל, ולקבל גלות, ולהיות השכינה מצויה על הדרך להשרות עלי אור השכינה, ולהעלות הנשמות הנדחות ולהעלות תפלת ישראל הנדחים משרושם, היצר בא אלי אלי ואמר לי, יצחק, למה תיסע על הדרך שיהיה לך ביטול תורה ותפלה ותתבזה בעיני הבריות, ומפיל עלי עצלה גדולה שלא ליסע, אני אומר לו, אני נוסע בשביל ממון שאני צריך, ואז בזריות אומר לי שאסע לשלום, וכשאני בא לאיזה מקום, אני משליך לגמרי ענין החיצוניות והלבוש, ואני מבקש הפנימיות, וזה ענין 'תשלח את האם' השליא והלבוש, ואת הבנים תקח לך' לעשות המצוה בדביקות נפלא ואהבת אמת, ע"כ אמרי קדוש. ועל כזה אמר מורי עיין תולד[ו]ת [יעקב יוסף] שם [פר'] וישלח, 'קרבנה אל נפשי גאלה' (תהלים סט, ט), שהוא גלות הנשמה מן היצר הרע, שאוכל לעשות המצוה בלב שלם ואמת ואהבה.

(לקט אמרי פנינים דף רי ע"א)

לא יחבל רחיים ורכב כי נפש הוא חבל (כד, ו).

שורשי המצות שלא יפגום ויחסור היחוד של חיצינות עולמ[ו]ת, שאינו פוסק אף רגע, דבהון אתעביד מזון לכל נפש, כי נפש הוא חובל כי בחינות נפש לצורך קיום חיות סכרתי אינו מסתלק אף בעת שאנו חוטאין אלא הרוח והנשמה מסתלקין. דאם לא כן היה הרשע מת מיד, וכמו שהקדוש ברוך הוא אף שאנחנו חוטאין אינו מסלק הנפש, כן תעשה אתה אף שחבירך חייב לך לא תסלק ממנו חיות נפשו כי נפש הוא חובל.

(אוצר החיים דף קמט ע"ב)

אוצר החיים

אוצרות הזמנים במשנת רבוה"ק
מבוארים בשפה השווה לכל נפש

שהפסיק בתפלתו להגביה הטאבאק ולשאוף, כמנהג. ומרן אלוקי הבעש"ט ראה ברוח קדשו, שתערומת של צדיק זה, גרם לחבירו שפסקו עליו שימות באותה שנה רחמנא ליצלן, ועלה הבעש"ט בעליית נשמתו למעלה, וטען הרבה טענות על זה, ולא הועיל, עד שבלייל הושענא רבה עלה עוד וטען וצעק, ופעל בתפלתו שאם זה המקטרג מעצמו ימצא לו זכות יפטר זה.

נכנס מרן לבית מדרשו ומצא התלמיד שהתרעם שהוא עוסק בתיקון במשנה תורה, ונטל הבעש"ט המוחין ממנו, ולא היה יכול לומר בדביקות כראוי באמירת התיקון, ומפני זה הלך אנה ואנה לחשוב ברוממות אל ויחודו ובאיזה ענינים, ונפל בזה במחשבתו, מפני מה נתגלה בדור אחרון עקב הזה, ענין עשב טאבאק לשאוף ולעשן, ואמר במחשבתו כי יש כמה נשמות יקרות בדור האחרון, שאי אפשר להם שיתלבשו ויתגשמו, אלא עיקר תיקונם בדבר דק בריח כטעם 'אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא א, ט), ומזה באה לו חרטה, שלא היה לו להתרעם על חבירו, ששאף הטאבאק בתוך התפילה, כי מי יודע איזה נשמה דובר יקר העלה

הצדיק הזה ביחודו.

וביום הושענא רבה, היה דרך מרן אלוקי הבעש"ט, להשיב לכל שואלו מה שנגזר למעלה ולמטה, ומה שיתהוה בכל העולם, כי צפה ברוח קדשו מסוף העולם ועד סופו, והיה בדיחא דעתו מאוד ביום הני"ל, וכל אחד היה מכין לעצמו איזה שאלה, הן בדרוש הן בגמרא ופוסקים, או בשאר ענינים, ולכולם היה דרכו להשיב ביום זה, ואותו תלמיד הכין לעצמו לשאל שאלה הני"ל למה נתגלה טאבאק בדורותינו וכששאל זה להבעש"ט, אמר לו הרב הקדוש הבעש"ט אמר אתה, ואמר טעמו של דבר, ואמר מרן שאמר יותר יתר הדברים שהיו במחשבתך אז, ונזכר וסיפר לו האיך שמצא בזה זכות על חבירו, ואז נתבטל הקטרוג והגזר מעל חבירו, וכיון שנתבטל סיפר לו מרן כל הענין שגרם על חבירו, והזהיר לו שתמיד ידין לך זכות להירא שמים, ולא יעורר עליו דינא ודיינא, ויהיה טוב לו.

בחודש אלול, כשאנו מתקרבים ומתכוונים לקראת הימים הנוראים, יש להתחזק ביותר בעבודה המיוחדת - לחשוב טוב על השני. בכך מעוררים זכות גם על עצמו וגם על השני.

וכלל גדול כתב רביה"ק מקאמארנא זי"ע בספר אוצר החיים (פר' משפטים) בשם אור שבעת הימים הבעש"ט, וזל"ק: קיבלנו שאין נגזר על אדם שום גזר דין, אלא אם כן הוא פוסק בעצמו כן, ובוודאי לא יפסקו על עצמו, אלא מראין לו אדם שעשה איזה עבירה מעין מלאכתו, מלאכת עבירה שלו, והוא פוסק עליו את הדין, וחוותם זה הדין על עצמו ר"ל.

עוד כותב שם באותו דיבור: 'בצדק תשפוט עמיתך' (ויקרא יט, טו), ודרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין לב). הוי דן את חבירך לכף זכות, קבלנו ממרן אלקי הבעש"ט זי"ע שפירש הפסוק (תהלים לט, ט) 'מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימיני', כשוראה אדם דבר נבלה מאיש רשע, שעבר עבירה חזקה, ידין אותו לכף זכות, כי מצד רדיפת היצר הבווער בו, עושה, ומצד פחיתות חומרו העב, שאינו יודע חומר האיסור, וכל זה וכיוצא בזה, ובזה מציל גם עצמו מדין.

כי באמת כיון שרואה דברי נבלה בחבירו, ידע שיש בו בעצמו גם כן מעין דבר זה, שיש עליו דינים ומקטריגים, וכשימצא זכות לחבירו יהיה גם עליו זכות, וזוה שאינו מעורר דינים על איש חוטא, שעושה מחמת התגברות היצר הבווער בו, איזה מעשה רשע, מקיים בזה (שמות כג, ו) 'לא תטה משפט אביוןך בריבו', בעת שעוברין עליו נסיונות וריבות ממי מריבה מים הרעים והזדונים, אלא תעורר עליו כל מיני זכות, ובאמת כל זה נסיון גדול. עכ"ק.

וכתב עוד רביה"ק מקאמארנא זי"ע (אוצר החיים פר' קדושים, נוצר חסד פ"ד מ"ח) בזה"ל: שמעתי מאדוני חמי הרב האלוקי הקדוש מו"ה אברהם מרדכי מפינטשוב, שסיפר לי מגדולת מרן אלוקי הבעל שם טוב, ובתוך הדברים סיפר, שפעם אחת עמדו התלמידים בראש השנה והתפללו, ואחד מן התלמידים נפל ממנו לארץ בתוך התפילה הכלי עם הטאבאק, והגביה אותו, וחבירו ראה זה והתרעם עליו על

קדיש שלאחר 'מזמור שיר ליום השבת' ו'ה' מלך' האם נאמר ע"י הש"ץ או יתום [ב]

שער הצדיקים [ו]

הזהירות בכבוד הצדיקים (ג)

קדיש של מזמור שיר ליום השבת הוא שייך ליתום, אבל נכון שיאמרנו השליח ציבור בשביל כל הנשמות הירועין לו.

(שולחן הטהור סימן קלב ס"ח)

השומע חרפת הצדיק ואינו דוחה אותו מעל פניו לא יזכה לעמוד במחיצת הצדיקים

לא תלך רכיל בעמך לא תעמד על דם רעך אני ה' (ויקרא יט, טז). אפילו עמידה כל דהוא לא תראה בצערו של חברו, שאחד מלבין פניו ואתה שותק, עמדו ולא ענו עוד, אלא תהיה מוחה בכל יכולתך במי שמבזה חברך או מדבר עליו רכילות ולשון הרע, אתה לא תהיה שומע ושותק, אלא תאמר לו: 'רשע, עוכר ישראל, למה תדבר סרה על דמות יוצרנו ועל שכינת עזינו', שהוא היו"ד שבעמ"ך, ומסתלקת בעון הזה. ולכך נסמכה זה לזה 'לא תלך רכיל' ותאמר כיון שאני איני מדבר אשמע ואשתוק, ונהנה במה שחבירו הרשע מדבר, גם זה השומע רשע גמור הוא ועובר על 'לא תעמד על דם רעך', ואין לו חלק באלקי ישראל.

כששומע רשע מדבר סרה על צדיק, או לוחש מלחש בשקרים על חברו, תיכף תדחה אותו ותאמר לו: 'רשע, לך מעלי, איני שומע לך', כי אם הוא שומע ושותק, ומכל שכן אם נהנה, סופו לידון באש לא נפח, ולא יזכה לעמוד במחיצת הצדיקים, כשומע כעונה כמדבר, כלם יספו מן העולם בזה ובבא.

(היכל הברכה ויקרא דף קסט ע"א)

המדבר דברי סרה על צדיקי אמת לא יהיה לו חלק באלקי ישראל

ועדיין השטן מרקד בינינו, לעשות פירוד לבבות ושנאת חנם, ולדבר סרה על צדיקי אמת, להאריך עלינו הגלות המר, והמקבלו והשומעו והשמח והיושב במסיבתם, לא יהיה לו חלק באלקי ישראל בודאי, ואני ערב לו שלא יראה בנחמות ציון וירושלים.

(נתיב מצותיך נתיב היחוד שביד ד אות ד)

המדבר על צדיקים עתיד להתגלגל בכלב

ועתיד המדבר הזה להתגלגל בכלב, כמבואר בספרי המקובלים [ראה ספר קהלת יעקב (ערך 'גל'), וכן מתגלגל בכלב מי שסיפר לשון הרע, ועל זה רמזו רז"ל (מס' פסחים דף קיח ע"א; ומס' מכות דף כג ע"א) 'כל המספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים'], ויבוא תחת השלחן לאיש צדיק שדיבר עליו.

ואמר מורי ורבי איש אלקים קדוש רבינו נפתלי מראפטישיץ לאיש אחד מפני שהיה דרכו לדבר סרה על הצדיקים, ואמר לו, הכלבים אומרים שירה 'בואו נשתחוה' וכו' (תהלים צה, ו), הטעם, שמי שמדבר על הצדיק מתגלגל בכלב, ומה היה דבורו על הצדיק, שבעת התפלה הוא מאריך ומרקד ומשתחוה, והוא בעל תאוה וגאווה, וישן הרבה, וכדומה מן השקרים, ולזה כשמתגלגל בכלב אומר בואו ונשתחוה, מודה למעשה הצדיקים.

(היכל הברכה דברים דף קפב ע"א)

חדשה שעתיד ליתן על ידי משיח, וכיון שמסיים ההגדה עומד זרובבל בן שאלתיאל על רגליו ואומר יתגדל ויתקדש, וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל אי עולם כולם עונים אמן, ואף רשעי ישראל וצדיקי עובדי אלילים שנשתיירו בגיהנום עונים ואומרים אמן מתוך גיהנום, ומתרעש העולם, עד שנשמע קול צעקתם לפני הקב"ה וכו', באותה שעה נוטל הקב"ה מפתח של גיהנום בידו, ונותן להם למיכאל ולגבריאל בפני כל הצדיקים, ואומר להם, לכו ופתחו שערי גיהנום והעלו אותם עינין שם, והוא ידע כי יש לי תהלה לאל מוח טוב ותפיסה טובה, ובנקל אקבל אותו, על כן רצה שאעזוב הבהימ"ד לבל אשמע הקדיש, ואולם אנכי נכסוף נכספתי לשמוע ולהקשיב דברי אלקים חיים, על כן שמתי פני כחלמיש ועשיתי עצמי כאילו איני שומע, ולא רציתי לעזוב את הבהימ"ד בשום אופן, וברוך קל עליון כי קבלתי אותו" (עייני המשך המעשה שלמחרת השבת מסר הרה"ק מראפטישיץ סודות עליונים להרה"ק מבעלזא מכיון שהרגיש שקיצו קרב, ואכן נסתלק ב"יא אייר ה'תקפז).

אמנם יש לציין שצאצאיו צדיקי בית ראפטישיץ לא נהגו לירד לפני התיבה לתפילת קבלת שבת, ולא היו אומרים את הקדיש לאחר 'מזמור שיר ליום השבת' לא הם ולא הש"ץ אלא היתומים.

אמירת קדיש זה בשבת יארציית

נמצינו למדים שקדיש זה נתייחד בכך שיש לו שייכות מיוחדת לתיקון נשמות, ואכן הרבה מצדיקי הדורות נהגו לומר קדיש זה בשבת יארציית.

וכן מובא בספר קצה המטה על מטה אפרים (שער ג ס"ק א) "יש נוהגין לקבל שבת ולומר הקדיש אחר מזמור שיר ליום השבת, כי הוא מלות נשמות" עכ"ל, וכמה מצדיקי הדורות נהגו לומר קדיש זה בשבת יארציית גם אם לא ירדו לפני התיבה.

בענין שייכות קדיש זה לעילוי נשמה לא מצאנו דברים מפורשים בספרי הפוסקים והמקובלים, אמנם מן הראוי להסמיך כאן מה שכתב בשער הכוונות שבאמירת 'מזמור שיר ליום השבת' ישנה עליה לנשמות החיים והמתים, והנה האריז"ל כתב שבשבת יארציית ישנה עליה לנשמות המתים, ואפשר שעליה זו היא בזמן אמירת 'מזמור שיר ליום השבת', ואם כן ראוי לומר אז קדיש יתום.

וזה לשון שער הכוונות (דרושי קבלת שבת דרוש א) "אחר כך אומר מזמור שיר ליום השבת, והוא להעלות עולם הבריאה אל האצילות. וגם הוא ראשי תיבות למש"ה וכו', וגם תכיון באותיות למש"ה, כי משה רבינו ע"ה משתדל בכל ערב שבת להעלות כל ניצוצי הנשמות הניתנים בעמקי הקליפות ואינם יכולין לעלות משם, וכן הנשמות של בני אדם התחתונים שאין בידם מעשים טובים הראויים לעלות בסוד תוספת שבת, יורד משה רבינו ע"ה וכמה רבבות נשמות צדיקים עמו אשר בעולם הבא, כל אחד לפי בחינתו, ומעלה את הנשמות של המתים ושל החיים, כל אותם שאינם יכולות לעלות מעצמם" עכ"ל.

והדברים עולים יפה עם המובא לעיל שקדיש זה יש לו שייכות עם הקדיש של זרובבל בן שאלתיאל אשר עתיד להעלות את נשמות פושעי ישראל מהגיהנום.

מתוך הספר "אוצר הקדיש" שיופיע אי"ה בקרוב

תיקון נשמות בקדיש זה

גם צאצאי הרה"ק מאפסא היו נוהגים שהקדיש שלאחר 'מזמור שיר ליום השבת' ו'ה' מלך' אינו נאמר ע"י היתומים אלא ע"י הש"ץ.

כמובא בספר ילקוט אוהב ישראל (מכון שפתי צדיקים; עמוד קסא) "בזינוקב היו האדמו"רים יוצאים מחדרם לביהמ"ד, והיו אומרים מזמור שיר ליום השבת פסוק בפסוק, והקהל עונים אחריהם. את הקדיש שלאחר מזמור שיר ליום השבת וה' מלך נהג לאומרו בעצמו ולא שאר חיובים" עכ"ל, ובהערה מובא בשם הרה"ק מקאפיטשניץ ז"ע שהטעם לפי שאינו קדיש יתום אלא קדיש כללי [אמנם ראה בקובץ 'אפריון' דחסידי טאלנא (תמוז ה'תשעב, עמוד י) ש"ק אדמו"ר מטאלנא ז"ע סיפר שאמירת קדיש זה היה לצורך תיקון איזה נשמה שהרה"ק מאפסא ז"ע הבטיח לה שהוא ורעה אחרי יאמרו עבודה קדיש זה, ואם כן אין כאן הוראה כללית לרבים].

קדיש של זרובבל בן שאלתיאל

כמו כן הרה"ק מראפטישיץ ז"ע היה נוהג לירד לפני התיבה לקבלת שבת, והיה אומר בעצמו קדיש זה.

לחייבת הקודש יש להעתיק מעשה פלא המובא אודות חשיבות קדיש זה (דובר שלום אות טז), וכה סיפר הרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ע:

"הנה בחורף בשנת ה'תקפז היה הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפטישיץ ז"ע משובתי שבת בעיר ראווא, ושליח מר אבא [-הרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ע] את בניו הר"ר אלעזר והר"ר זונדיל על שב"ק לק"ק ראווא לקבל את פניו, והרה"ק זצ"ל כיבדו מאד, ואמר להם 'אנכי חשבתי כי גם אביכם יבוא אלי, כי מאד נכספתי להתראות עמו בפנים בפנים, ואם אדע כי בוא יבוא אלי אשאר פה עוד על שבת אחד', ביום א' שבו באו החברים אל מר אבא, ויספרו לו את דברי הרבי מראפטישיץ, ויאמר 'אם כן אמלא את רצוני זה כבודי, ונסע מעיר בעלזא ביום ג', ובאשר היה חלוש מאד הוכרח לנוח בכל כפר ועיר שעבר עליהם, ובכל מקום עוברו התלקטו אליו התושבים ויסעו עמו, ובא ביום ערשיק בבוקר לק"ק ראווא ושלוש מאות איש עמו".

"בהדי פניא דמעלי שבתא בהיותם בביהמ"ד, ניגש הרבי מראפטישיץ אל מר אבא וכבדהו להתפלל תפילת מנחה לפני התיבה, והתפלל מר אבא תפילת מנחה והוטב מאוד בעיני הרבי מראפטישיץ, ואחרי התפילה אמר הרבי מראפטישיץ אליו 'בעלזער רב, קחו עמכם את האנשים שלכם ולכו להתפלל קבלת שבת בביהמ"ד אחר, ואנכי אתפלל כאן לפני התיבה' [-כ"ק אדמו"ר מטטיטשין ז"ע סיפר שבשעת התפילה היה דוחק גדול בבית המדרש, עד שמרוב החום נכבו הנרות], מר אבא שם עצמו כאילו לא שמע, ואמר לו פעם ב' ופעם ג', והוא לא שם ליבו לדבריו ונשאר שם, והרבי מראפטישיץ התפלל לפני התיבה כדרכו בקודש".

"ואמר לי מר אבא 'בני יקירי, הידיעת מדוע לא רצה הרבי מראפטישיץ שאהיה בביהמ"ד בעת קבלת שבת, אגלה לך טעם הדבר, כי דרכו בקודש היה לומר בעצמו קדיש אחר מזמור שיר ליום השבת, והקדיש הזה היה מעין הקדיש של זרובבל בן שאלתיאל אשר יאמר לעתיד לבוא לאחר ההלכה שיאמר הש"י"ת, כדאיתא בילקוט ישעיה דף ע"ט והובא במדרש תלפיות באות א' ענף אמן (זה לשון המדרש 'עתידי הקב"ה להיות יושב בגן עדן ודורש וכו', והקב"ה יושב ודורש תורה

אוד שבעת הימים

אמ"ק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בתורתו של הבעש"ט הקדוש

בעש"ט עה"ת פר' בראשית

אות קז

ללמוד התורה כדי להתלמד להבחין בין טוב לרע

ק"ז. ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם וגו'. ש"מ (נראה שהוא ראשי תיבות שמעתי ממורי) כי אף על פי דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, ששם אותו הקדוש ברוך הוא בן ערן שבארץ, יש אומרים שהכוונה על מקום שליד ארץ טורקיה, או בסביבות מדינת קנייה, ששם האלקימים שויים, והוא על קו המשווה שהיום והלילה שויים בו כנזכר בזה"ק, והוא מקום נאה ביותר, וצ"ע בזה.

אף על פי כן פירש בזה"ק (תיקוני הזוהר סוף תיקון כ"א) כי גן רומז לג"ן סדרים שבתורה, ולפי הזוהר הכי פירושו, ויטע ה' אלהים גן, פירוש הג"ן סדרים שבתורה הוא, בעדן מקדם, פירוש גם הקדוש ברוך הוא שהוא קדמונו של עולם היה לו ערך ותענוג ושעשועים מזאת התורה שקדמה לעולם כמו שכתוב (משלי ח', ל') ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום, ופירושו חז"ל (בראשית רבה ח', ב') אלפים שנה קודם שנברא העולם נבראת התורה, וישם שם את האדם אשר יצר.

פירוש, הקדוש ברוך הוא היה מלמדו תורה, כמו שנאמר לעבדה ולשמרה ופירושו (זוהר ח"א כ"ז א) לעבדה זו מצות עשה ולשמרה זו מצות לא תעשה, ויצו ה' אלהים על האדם לאמר, פירוש אמר לו ולימדו האיך יהיה שמיעתו בתורה ולימדו, כי האומר דברי תורה יש לו לומר דברים שילמוד השומע מהם עצה וחכמה והשגה איך לעבוד את ה' יתברך, והשומע דברי תורה לא יכוון להבחין ולומר זה הפשט היה טוב וזה הפשט לא היה טוב כל כך, היינו שלא ילמוד באופן של ידיעת הסברות בלבד, שנמצא הולך מאת הלימוד

כלי שום לימוד ליראת ה' יתברך, כי אם להבחין בין טוב ורע, שעל ידי שמבדיל בין חייב לזכאי ובין כשר לפסול ילמד להבחין בין טוב לרע, ועל זה התורה חוגרת שק ואומרת עשאוני ככינור שמנגן בו בבית משתאות (סנהדרין קא).

וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון, ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן, פירוש מכל אותן פרשיות שבתורה שאלמדך אכול תאכל, היינו שתראה שיהיה לך לאכילת הנפש, לרעבון הנפש השוקקה לעבודתו יתברך שמו, כמו שכתוב (ירמיה ט"ז, ט"ז) נמצאו דברייך ואכלם וגו' וכתוב (יחזקאל ג', ב-ג) ויאכילני את המנילה הזאת. ויאמר אלי בן אדם בטנך תאכל ומעיק תמלא את המגלה הזאת אשר אני נתן אליך ואכלה ותהי בפי כדבש למתוק וגו', ומכאן שדברי תורה נקראים בשם אכילה, על שם שהוא מזין את הנפש להרגילו בקדושת התורה וכך מתדבק באילנא דחיי, כי מתדבק בהש"ת באמצעות התורה. אבל, ומעץ הדעת טוב ורע, פירוש שתשים דעתך לזה לבר לומר זה הוא פשט טוב מה שאין כן פשט זה אינו טוב, כאילו עומד מן הצד ומשמיע את דעתו על סברות הלימוד, זה לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, פירוש תתקשר באילנא דמותא, שהוא החלק החיצוני של שכליות התורה הנקרא 'עץ הדעת טוב ורע' על שאומר זה פשט טוב וזה פשט רע. כי אין זה אלא מפיתוי היצר הנחש רחמנא ליצלן הן בלימוד והן בשומע: (כתר שם טוב ח"ב דף ו' ע"ג)

ומסופר על הרה"ק מקאצק שפגש יהודי שלמד כל הש"ס והתנהג עצמו בזחיחות הדעת, שאל אותו הרה"ק, אכן למדת ש"ס, אבל מה לימד אותך הש"ס?

יש ערבות לישראל בעד האומות

קכ. ויצו ה' אלהים על האדם לאמר. ובגמרא (סנהדרין נ"א א) דרשו מכאן שבע מצוות בני נח, שמעתי בשם ר"י בעל שם טוב, בשבע מצוות שנצטוו בני נח, יש ערבות לישראל בעד האומות: (רב ייבי פרשת וישב)

ומכאן שיש תביעה מישראל על כל גוי שאינו שומר את שבע המצוות של בני נח, מדין ערבות. והוא חידוש גדול. ומצינו צדיקים שנתעסקו בענין זה, לעורר את גויי הארץ לשמור על מצוות אלו, ובכך נעשה כללות העולם מתוקן.

ובענין זה כתב הרמב"ם (הל' מלכים פ"ח ה"י): וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח, וכל מי שלא יקבל יהרג, והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום.

ודבר זה בא מההסתכלות של הבעש"ט על ישראל כעיקר ושורש הבריאה, ועל כן אנו אחראים על העולם הגדול והכללי, גם על אומות העולם, שיתגלה בהם מלכותו על ידי שישמרו המצוות המוטלות עליהם מן התורה לתקן עולם במלכות שד"י.

כיוצא בזה איתא במאור עינים (פרשת מטות ד"ה וידבר משה) ח"ל: כמאמר הבעל שם טוב נשמתו בגניז מרומים, כי אפילו גוי שאכל מין מאכל שמלובש בו ניצוץ הקדוש ובכח האכילה ההוא עשה שירות לישראל, נעשה עלייה בצד מה להניצוץ ההוא, אף שאינו כל כך כמו בישראל שאכלו כו'. עכ"ל. והיינו שכאשר גוי משרת את ישראל יש עליה לגוי כיון שהוא מבוטל לישראל, כמאמרם (ברכות ו) כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה, ופירש בשיטה מקובצת: 'אלא לצוות לזה' - כלומר לזמן לו כל מאכלו ומשתיו. והוא נברא לעשות רצון בוראו יתברך ויתעלה.

אוצרות פרקי אבות

מאוצר כתבי רבוה"ק לבית קאמארנא ז"ע

איזהו חכם הלומד מכל אדם (פ"ד מ"א).

מרן אלקי הריב"ש זצ"ל פירש (תולדות יעקב יוסף פר' פקודי עז): 'הלומד מכל אדם' זהו כלל גדול, שלפעמים אדם סובר בעצמו שהוא צדיק גמור, וכשרואה איזה שמץ עבירה בשום אדם ידע שגם אצלו נמצא כאלו ועושה תשובה.

כמו שסיפר (רב ייבי תהלים כב), שפעם אחד ראה [הבעש"ט] איש המוני שחילל שבת בשוגג קרוב למזיד, והרבה תשובה על זה, עד שגילו לו מן השמים שגם הוא חילל שבת, ששימש עצמו עם תלמיד חכם הנקרא שבת (זה"ק ויקרא דף כט ע"א). וכן כיוצא בזה, המתגאה כאלו בא על עריות (מס' סוטה דף ד ע"ב), הכועס כאלו עובד עבודה זרה (זה"ק בראשית דף כז ע"ב). והחכם ישכיל בכל זה וילמוד מכל אדם לתקן מדותיו.

וכן יכול ללמוד איזה מדה מכל אדם בשוק, כי אין אש

ישראלי שלא יהיה בו מדה טובה מה שלא ימצא בזולתו, ויכול ללמוד מדות טובות מכל אדם ובלבד שישים לבו על זה. וכן יכול ללמוד אף מגוי בשוק, כשמספר לו איזה סיפור מעשה ואיזה ענין, יבין בנפשו שלא על חנם הוא שומע זאת, אלא שילמוד ממנו איזה הנהגה טובה או דרך טוב. והו' 'איזה חכם' שכבר הוא חכם, הסימן 'ש'לומד מכל אדם'.

'מכל מלמדי השכלתי' (תהלים קיט, צט) מכל מה שלמד אותי רמיזא דחכמתא השכלתי, 'כי עדותיך שיחה לי' בהעלם ובהסתר, כי אפילו מצעדי גבר מגידן עתידות לשמוע, וכל בריה ובריה שיש בה ניצוץ חלק אדם מגולגל מגיד עתידות ותוכחת מוסר. וזהו 'מכל אדם' ממקצת חלק אדם שיש בדומם וצומח וחי ומדבר, מן הכל יכול ללמוד שכל וחכמה ויחודים ומוסר, ואין שום דבר בא אליו במקרה אלא הכל בהשגחה פרטיות.

(נוצר חסד פ"ד מ"א)

מאד מאד הוי שפל רוח (פ"ד מ"ד).

שמעתי ממורי, בכל הספירות יכול להעלות נפש רוח נשמה שלו, מה שאין כן בספירות מלכות קשה לו להעלות משם נפש רוח נשמה שלו מעלת ומסרת, וצריכין אמונה גדולה לידע בידיעה ברורה שאין שום דבר קטן וגדול מקרה ובכל תנועה שם הוא אלופו של עולם, והכל בדיון צדק מהשגחות המשגיח.

ובאמונה זאת ידקדק מאד במעשיו ודבורו ומכל תנועה, כי כל תנועה נרשם למעלה, וירגיל עצמו ב'מאד מאד הוה שפל רוח', ובמדות טובות, וממש כך יתעורר למעלה, בכל תנועה ותנועה יתעורר רחמים ורצון ואהבת ישראל, ויתפלל בדביקות אהבה ובשמחה ובלב טוב, ובאמונה גדולה יעלה הברורין והנשמות גם ממדת מלכות, ולא יצטרך ליריד למקום מיתה ונפילת אפים, כי באמונה גדולה 'צדיק באמונתו יחיה' (חבקוק ב, ד), מעלה הנשמות בחיות אמונה שלו.

(היכל הברכה בראשית דף קמג ע"ב)

הגה"ח רבי יחיאל יהושע שיינפלד שליט"א
משפיע קהילתינו הק'

הארת הרצון בתוך הנהגת מידות

כל אחד מישראל מתחדש בחודש אלול עם התעוררות הרצון לעבוד את קונו.

הסיבה הפנימית להתעוררות זו, היא משום שבימים אלו מתעורר כביכול הקב"ה למעלה עם רחמים ורצון אל בני ישראל, ועל כן נקראים ימי חודש אלול ימי הרחמים והרצון, על שם שמתגלה בהם 'רחמים' גדולים ומרובים, וכן מתעורר בהם 'רצון' של הבורא ית"ש, וכתוצאה מכך מתעורר גם למטה רצון מחודש מצד ישראל לאביהם שבשמים.

כדי להבין את פנימיות הדברים, מדוע מתגלה 'הרצון' למעלה בימי חודש אלול, יש להקדים כי בדרך כלל מנהיג הקב"ה עולמו על ידי המידות, היינו 'מידה כנגד מידה'. השפע אינו מתפשט בלי סוף כי באופן זה אי אפשר לקבלו, ועל כן צמצם הקב"ה והגביל את השפע על ידי המדות שמודדים את השפע ובודקים את כל אחד האם ראוי אל השפע.

באופן כזה של מידת הדין אין העולם יכול להתקיים, ועל כן שיתף הקב"ה את מידת הרחמים, הוא מאיר בתוך המידות את הארת רצונו, והרי כל רצונו הוא רק להטיב, ובזה נמתקים הדינים שיש במידות העליונות, והמתקה זו תלויה לפי הרצון המתעורר מלמעלה, יש פעמים שמאיר רק רצון מועט, אך לפעמים נפתחים ומתעוררים שערי הרצון העליון באופן מוגבר, ואז נמתקים ומתבססים הדינים, והמידות משפיעות באנפין נהירין.

הארת י"ג מידות של רחמים בחודש אלול

יש זמנים ועתים ידועים שבהם מתעורר הנהגה נעלמת של 'רצון' מאוד קדום ומאוד עליון, שמשם מתעוררים י"ג מידות של רחמים - שלא לפי ערך מעשה האדם, אע"פ שאינו כדאי ואע"פ שאינו הגון (ברכות ז.).

גילוי הנהגה זו של 'רחמים ורצון' נתגלה בימי חודש אלול, לאחר חטא העגל, כאשר משה רבינו עלה למרום ארבעים יום, ונתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפילה (ר"ה יז): והיינו שלימד אותו י"ג מידות של רחמים. באותה שעה התגלו לראשונה י"ג מידות של רחמים, ורק לאחר שנתגלה מקום נעלה זה של 'רחמים ורצון' שיש בו ריצוי לכל אחד אע"פ שאינו הגון, היה שייך לכפר על חטא זה, כי מצד הנהגת המעשה לא שייך לכפר על מעשה חמור כל כך.

מאז, מאירים מדי שנה בחודש אלול י"ג מדות של רחמים, עשרים וארבע שעות ביום. כל רגע ורגע בחודש אלול מואר באור כה עצום, ומחמת כן נקראים ימים אלו - 'ימי רצון'.

בזה יובן למה נקראים ימי חודש אלול 'ימי הרחמים ורצון', 'רחמים' - משום שנתגלו בהם י"ג מידות של רחמים בימי משה, ו'רצון' - משום שמתעורר בהם רצון לברוא ולחדש את העולם מדי שנה ושנה.

לדוד ה' אורי וישעי

ועל זה נתייסד לומר מזמור 'לדוד ה' אורי וישעי' בחדשי אלול תשרי, שיש בהם י"ג פעמים שם הוי"ה, ועל ידי הזכרתם מתעורר הארת י"ג מידות של רחמים העליונות ונמתקים כל הדינים.

וכה איתא בסידורו של הרה"ק רבי שבתי מראשקוב זי"ע תלמיד הבעש"ט הק', **כי מראש חודש אלול נפתחו י"ג מקורות מי"ג מכילין דרחמי, ולכך יש בו י"ג שמות הוי"ה, וע"י אמירה זו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הב"ד של מעלה ומאירי תריסין ומקטרגין שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא מלפניך משפטינו יצא, ואז יוציאן אנחנו זכאין בדין.** עכ"ד.

פנימיות וחיצוניות מידות הרחמים

י"ג מידות אלו נתגלו למשה רבינו ע"ה לאחר חטא העגל, כאמור בתורה (שמות לד, ו-ז) **"הוי"ה הוי"ה אל, רחום, וחנון, ארך, אפים, ורב חסד, ואמת, נוצר חסד, לאלפים, נושא עון, ופושע, וחטאה, ונקמה"**. כל זה הוא 'החיצוניות' של מידות הרחמים העליונות שנתגלו למשה רבינו.

אך מיכה המורשתי זכה שנתגלו לו פנימיות מידות הרחמים, כמו שנאמר (מיכה ז, יח-כ) **"מי אל כמוך, נושא עון, ועובר על פשע, לשאריה נחלתו, לא החזיק לעד אפו, כי חפץ חסד הוא, ישוב ירחמו, יכבוש עונותינו, ותשליך במצולות ים כל חטאתם, תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם, אשר נשבעת לאבותינו, מימי קדם"** (ומבואר בעבודת ישראל (פר' פרה) שמשה רבינו המשיך את חיצוניות המידות, כי גדול כוחו יותר משאר הנביאים והיה יכול לגלות את המידות עד למטה בחיצוניות העולמות).

כאן במידות הרחמים שנתגלו למיכה, אנו רואים כיצד י"ג מידות אלו ממתיקות את הדין שמתעורר על ידי חטאי בני אדם, כאשר כל אחת מי"ג מידות הרחמים ממתיקות את הדין באופן אחר, על ידי 'נושא עון' או 'עובר על פשע' וכיוצא בזה.

מצוה מיוחדת מוטלת עליו - להתדבק בדרכיו של מקום. מצוה דאורייתא היא, ועליו להשתדל להתדבק באור הרצון, להאיר פנים אף במקום שעברו על רצונו, ולגלות ארך אפים וסבלנות גם כאשר אחד עשה עוולה כנגדו, אף שאנו צודקים ביותר, ובכך מעוררים את י"ג מידות הרחמים העליונות בפרט בחודש אלול שיש עבודה מיוחדת לעורר הרצון והרחמים על ידי מעשינו ברצון ורחמנות.

כיצד ניתן להתדבק במידות אלו?

רביה"ק מקאמארנא זי"ע בספרו **אוצר החיים** (פר' כי תבא) מבאר לנו בפרטות מהו הדרך להתדבק במידות העליונות של הרחמים והרצון, ויש להבחין כי בפעמים רבות הוא מזכיר 'בלב שמח', היינו שהגם שמתנהג בשפלות והכנעה, אינו צריך להגיע ממקום של ענוה יתירה שאינו שוה כלום, אלא מתוך הארה ושמחה, כי כאשר הנשמה מתגברת על הגוף מתדבק האדם בענוה ושפלות.

וזל"ק: **מצות עשה להדמות עצמו במדות טובות וישרות אל הבורא יתברך שנאמר 'הולכת בדרכיו' ונאמר 'ללכת בכל דרכיו'**, מה הוא רחום וחנון אף אתה תהיה רחום וחנון, מה הקב"ה צדיק אף אתה הוה צדיק, מה הוא קדוש אף אתה היה קדוש, צדיק, ישר, תמים, גבור, חזק, רב חסד, ארך אפים.

וחייב אדם לילך בהן בכל כחו בשלש עשרה מדות של מיכה, וכפי סדרם רבינו משה [הרמ"ק] בספר 'תומר דבורה', ולהדמות לעשר ספירות, והכל מבואר בספר הנ"ל ובספר **חסד לאברהם**, דרשה אחי וענדהו עטרת לראשך.

כשיבוא לו איזה כעס על חברו ואשתו, והוא כופה ומרצה עצמו, מאיר עליו **'מי אל כמוך'**, ונושא עלבון חברו שהעליב אותו עד שירצהו, **ועובר על פשע' לעשותו 'שפע'**, להשפיע בעין יפה למי שעשה לו רעה, כי הכל שלוחי המקום, ואריך לו, וימצא לו זכות בכל כחו, ויקרב אותו בסבר פנים יפות, ולא יחזיק במחלוקת וריב, ויכבוש כל מיני כעס, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ויצטער דלא יוקיד עלמא בשלהבי דצדק וטוקף הדין.

וידבר דברי זכות על כל אחד מישראל, ויהיה מלא חסד ורצון ואהבה לכל בריה, ובפנים נהירין, וירצה את חברו בדברים טובים, ויביט עליו בעין יפה ובחמלה, ולא יראה שום רע בחבירו, ויכריע הכל לזכות, אפילו רשע ימצא לו צד זכות וידין אותו לזכות, ויוכיח אותו בדברים טובים רכים אהובים ונעימים, והכל יהיה בלב אמת ולא בעקבה ורמיה.

ותמיד יהיה במדת חסד לגמול חסדים ולקבור מתים חסד של אמת לעשות כל מיני חסד לחבירו, לדבר בעדו אל השלטון, ויהיה לו פה קדוש משומר מכל רע שיהיה ניכר שהוא מזרע אבות.

ויהיה נקי וטהור וחסיד וקדוש בלב שמח, עניו ושפל בלב שמח עד ממש 'אין' כתולע הניגרר על הארץ, וישמע חרפתו וישתוק בלב שמח ורחב, ולא יבזה שום בריה אפילו קלה שבקלות, אלא הוא בעיניו הבזוי שבכולם ובלב שמח, וישמור מחשבתו, כי כל מחשבה קומה שלימה להיות מרכבה לכאן או לסט"א.

ולא יהיה עזות מצח, וכל דברים שהיא שומע ישמע בהם דברי יראה ועצות ושכליות לעבודת השם, וירגיל עצמו לקדש העינים עד הרגל נעשה טבע שלא יראה כלל בעיניו דבר רע, ויהיה **ארך אף** בפנים שוחקות ובלב שמח ובפה קדוש, ויהיה חכם בחכמת התורה לפי שכלו, ובחדושי תורה וברזין דאורייתא, ולעשות תשובה וחסד, וליכבוש יצרו, וטוב לו בזה ובבא.

וחקיקת מצוה זאת באות **ואו**, אות זה כולל כל הצורה והקומה בעולם, עיני פע"ח ככוונת ברכות על נט"י שסוד אות ואו כולל כל הקומה והמדות **בהעלם גניו וסתום באות ואו ע"ש היטב כי אין בו תפיסה לא ברעיון ולא במחשבה, אעפ"כ והלכת בדרכיו ללכת בכל דרכיו בדרכי ואו**, והבן היטב אות ואו כולל כל הדיקנא והמדות טובות וישרות כנודע, ישרים דרכי השם, וזוכה לילך בהם, אמן.

מתוך הספר "אש המועדים" - אלול